

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Ivany Štenglové a soudců JUDr. Františka Faldyny, CSc., JUDr. Zdeňka Dese, JUDr. Kateřiny Hornochové a JUDr. Pavla Kučery, v právní věci žalobce [redacted] bytem [redacted] proti žalované [redacted] se sídlem [redacted] zast. JUDr. Jaromírem Vánišem, advokátem, 535 01 Přelouč Jaselská 593, o zrušení účasti společníka ve společnosti, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 13. prosince 1996 č.j. 7 Cmo 195/96-40, takto:

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. prosince 1996 č.j. 7 Cmo 195/96-40 se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Napadeným rozsudkem změnil odvolací soud rozhodnutí Krajského obchodního soudu v Praze tak, že zrušil účast žalobce v žalované společnosti. V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud uvedl, že poté co žalobce odvolal souhlas s konkurenčním jednáním společnosti, dochází jejím konkurenčním jednáním k porušení zákazu konkurence. Za těchto okolností nelze žalovanému upřít, aby nesouhlasil s další koncepcí činnosti společnosti. Aniž by musel prokazovat, zda a do jaké míry byla společnost konkurenčním jednáním poškozena, nelze po něm spravedlivě požadovat,

aby byl nucen se i do budoucna se tomuto stavu podvolovat a aby i nadále ve společnosti setrval. Ze stanoviska žalované je zřejmé, že ani ona nemá na další účasti žalobce eminentní zájem, neboť on sám fakticky již delší dobu žádnou činnost ve společnosti nevyvíjí.

Odvolací soud dovozuje, že aplikaci ustanovení § 148 odst. 1 obch. zák. nelze redukovat pouze na šikanózní případy porušení povinností vůči společníkovi, ať již ze strany společnosti, či ostatních společníků. Jestliže vztahy mezi společníky v žalované společnosti objektivně vyústily v takový stav, kdy nejsou nejmenší pochybnosti o tom, že další účast žalobce ve společnosti by byla ryze formální, bez naplnění základního smyslu a cíle aktivit společníka, jsou potom naplněny předpoklady pro postup podle shora uvedeného ustanovení.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalovaná v otevřené dovolací lhůtě dovolání. V dovolání uvedla, že je podává z důvodu nesprávného právního posouzení [§ 241 odst. 2 písm. d) o.s.ř.]. Dovolatelka vytýká odvolacímu soudu, že vyhověl žalobě přesto, že žalobce nebyl k podání žaloby aktivně legitimován, když dokumentem ze dne 11.10.1993 navrhl společníkům dohodu o změně společenské smlouvy spočívající v tom, že přestává být společníkem žalované společnosti a společníci jeho návrh akceptovali. Uvedenému aktu může sice být vytýkán formální nedostatek dle ustanovení § 149a obch. zák., uvádí se v dovolání, ten je však odstranitelný a nezpůsobuje neplatnost tohoto právního úkonu. Uvedený úkon zcela jasně dokumentuje svobodnou vůli společníků po změně společenské smlouvy a prokazuje jejich dohodu v této věci a jejím důsledkem tedy je zánik účasti žalobce ve společnosti.

Kromě toho došlo ze strany soudu k nesprávnému právnímu posouzení jednání žalobce, které je dobře doložené celým důkazním materiálem. Z prokázaného jednání žalobce je patrné, že jeho kroky, které činil po 11.10.1993, byly chytračením a sledovaly pouze jediný cíl, a to zvýšení jeho vypořádacího podílu. V dané situaci měl soud aplikovat ustanovení § 3 obč. zák. a kvalifikovat toto jednání jako jednání v rozporu s dobrými mravy, zejména když žalobcem sledovaného cíle bylo dosaženo dávno před podáním žaloby.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. I když dovolatelka výslovně namítá pouze nesprávné právní posouzení věci [§ 241 odst. 2 písm. d) o.s.ř.], z odůvodnění dovolání je patrné, že brojí i proti tomu, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování [§ 241 odst. 2 písm. c) o.s.ř.], když uvádí, že odvolací soud nezjistil, že žalobce nebyl k podání žaloby aktivně legitimován. Dovolací soud proto posuzoval napadené rozhodnutí i z hlediska tohoto dovolacího důvodu.

Nedostatek aktivní legitimace spatřuje dovolatelka v tom, že účast žalobce ve společnosti skončila před podáním žaloby, když žalobce písemně, návrhem ze dne 11.10.1993, navrhl ostatním společníkům uzavření dohody o změně společenské smlouvy spočívající v tom, že přestane být společníkem a ostatní společníci svými podpisy tuto dohodu akceptovali.

Dovolací soud především konstatuje, že obchodní zákoník ve znění platném k 11.10.1993, podle kterého je nutno uzavření dohody posuzovat, výslovně neupravoval

možnost ukončit účast společníka ve společnosti s ručením omezeným dohodou. V ustanovení § 141 však připouštěl dohodu společníků o změně společenské smlouvy bez jakéhokoli omezení s tím, že připouštěl, aby společenská smlouva svěřila rozhodnutí o změně společenské smlouvy valné hromadě. V této souvislosti však je třeba konstatovat, že možnost svěřit valné hromadě rozhodování o změně společenské smlouvy lze vztáhnout pouze na rozhodování o změně obsahu společenské smlouvy, nikoli o změně v osobách společníků. Nemožnost svěřit valné hromadě rozhodování o změnách v osobách společníků lze dovodit z toho, že takovým rozhodnutím by mohlo dojít k „vyloučení“ společníka ze společnosti t.j. k ukončení jeho účasti rozhodnutím valné hromady, a takový postup připouští obchodní zákoník pouze v případech a za podmínek výslovně uvedených v ustanovení § 113 a 121.

Pokud se však podle právní úpravy platné k 11.10.1993 všichni společníci dohodli na změně v osobách účastníků společenské smlouvy, spočívající v tom, že jeden ze společníků přestával být účastníkem společenské smlouvy, muselo dojít současně s účinností takové dohody ke snížení základního jmění o vklad společníka, který přestával být účastníkem společenské smlouvy. Přitom nebylo vyloučeno uzavření takové dohody s odkládací podmínkou, spočívající v přijetí rozhodnutí o snížení základního jmění. Pokud by valná hromada společnosti nepřijala odpovídající rozhodnutí o snížení základního jmění, byla by dohoda o ukončení účasti společníka ve společnosti podle okolností buď neplatná pro rozpor se zákonem, když stav, který by navodila, zákon zakazuje, anebo alespoň neúčinná. V daném případě však valná hromada nerozhodla o snížení základního jmění a tvrzená dohoda o ukončení účasti společníka ve společnosti neměla ani odkládací podmínku, a proto nemohla být platně uzavřena.

Nezbytnost snížení základního jmění při uzavření dohody o ukončení účasti společníka ve společnosti před novelou obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 142/1996 Sb., spočívala v tom, že podle ustanovení § 120 obch. zák. společnost s ručením omezeným nemůže nabývat vlastních obchodních podílů s výjimkou případů výslovně stanovených zákonem. Zákon nabytí vlastních obchodních podílů výslovně připouští pouze pro případy, kdy umožňuje vyloučení společníka ze společnosti rozhodnutím valné hromady, tedy v již uvedených případech podle ustanovení § 113 a 121 obch. zák., když stanoví, že obchodní podíl vyloučeného společníka může společnost převést na jiného společníka nebo na třetí osobu a dále pak v odkazujících ustanoveních § 148 a 179. Aby totiž mohla společnost takový obchodní podíl převést, musí jej nejprve sama nabýt. V jiných než uvedených případech však společnost vlastní obchodní podíl nabýt nemůže.

V případech, kdy nemůže společnost nabýt vlastní obchodní podíl, je nutno při ukončení účasti společníka postupovat buď tak, že jeho obchodní podíl přejde přímo na někoho jiného, anebo tak, že společnost sníží základní jmění. Při dohodě o ukončení účasti společníka ve společnosti pak připadá v úvahu pouze druhý z uvedených postupů. Pokud by se totiž společníci dohodli o tom, že obchodní podíl společníka, jehož účast ve společnosti končí, přejde na ostatní společníky nebo na některého či některé z nich, anebo na třetí osobu, nejde o dohodu o ukončení účasti ve společnosti ale o smlouvu o převodu obchodního podílu podle ustanovení § 115 obch. zák. a k platnosti takové smlouvy je nezbytné splnění podmínek stanovených pro převod

obchodního podílu v cit. ustanovení. Tyto podmínky však v daném případě splněny nebyly a dovolatelka ani netvrdí, že došlo k uzavření takové smlouvy.

Z uvedeného vyplývá, že v daném případě nenastal a ani nemohl nastat stav, kdy by žalobce nebyl aktivně legitimován z toho důvodu, že jeho účast ve společnosti zanikla na základě dohody o ukončení účasti před podáním žaloby, neboť k zániku takové účasti tvrzeným způsobem nemohlo dojít.

Nejvyšší soud se však ztotožnil s názorem dovolatelky, že v daném případě odvolací soud nesprávně právně posoudil naplnění důvodu pro ukončení účasti společníka ve společnosti. Právní důsledky porušení zákazu konkurence upravuje obchodní zákoník výslovně v ustanovení § 65. Dalším možným důsledkem porušení zákazu konkurence nad rámec postupu podle ustanovení § 65 obch. zák. je odvolání osoby, která porušuje zákaz konkurence, z funkce jednatele a, pokud by společenská smlouva rozšířila zákaz konkurence i na společníka, lze se domáhat vyloučení společníka porušujícího zákaz konkurence soudem, podle ustanovení § 149 obch. zák. Tato ustanovení poskytují společnosti dostatečnou ochranu pro případ porušení zákazu konkurence a pokud společnost uvedená ustanovení uplatní, nemůže být porušením zákazu konkurence naplněn důvod pro ukončení účasti společníka ve společnosti. Jiná situace však nastane, pokud společnost neuplatňuje důsledky porušení zákazu konkurence, ačkoli některý ze společníků takový postup navrhl. Není vyloučeno, aby se společník, který neprosadil návrh na uplatnění postupů vyplývajících z porušení zákazu konkurence proto, že nemá dostatečný počet hlasů k prosazení takového postupu, domohl ukončení své účasti ve společnosti, když prokáže, že v důsledku porušení zákazu konkurence po něm nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval.

V daném případě však z výpovědí žalobce a společnice [REDAKCE], z usnesení valné hromady žalované a z vyjádření žalované, vyplynulo, že žalobce od vzniku společnosti, a to ještě ani v době, kdy začal usilovat o ukončení své účasti ve společnosti, nic nenamítal proti těm činnostem jednatelky [REDAKCE], které později označil za porušení zákazu konkurence. Až poté, co nedospěl k dohodě s ostatními společníky o výši vypořádacího podílu při ukončení své účasti ve společnosti, resp. ceny za převod obchodního podílu, začal proti uvedenému jednání [REDAKCE] namítat, a posléze je označil za důvod ukončení své účasti ve společnosti.

První zmínku o porušení zákazu konkurence lze nalézt až v zápisu z valné hromady dne 28.4.1994, na které se jednalo o určení výše vypořádacího podílu, resp. ceny obchodního podílu (když mezi společníky nebylo jasně dohodnuto, jakým způsobem účast žalobce ve společnosti skončí). Ze zápisu z uvedené valné hromady je pak patrné, že žalobce sice požadoval, aby byl seznámen s výsledky hospodaření [REDAKCE] v rámci její samostatné podnikatelské činnosti, nepožadoval však ukončení této činnosti ani uplatnění odpovídajících sankcí. Rovněž v protokolu z jednání dne 18.10.1995 při výslechu žalobce (že jde zřejmě o výslech žalobce lze dovodit pouze z toho, že vyslýchaný prohlašuje za zbývající společníky pí. [REDAKCE] a p. [REDAKCE] když soud opomněl účastníka jakkoli identifikovat) uvedl, že žalovaná „průběžně spolupracovala s fy. pí. [REDAKCE], která podnikala na živnostenský list pod názvem [REDAKCE] a zabývala se tímtož zbožím jako s.r.o. Spolupráce spočívala v tom, že s.r.o. nakupovala zboží z výpočetní techniky a podle toho kdo byl konečným

odběratelem, zda to byl firma která byla plátcem DPH či nikoliv, se počítače ze s.r.o. prodaly firmě pí. [redacted] a ta je konečnému spotřebiteli prodala sama pod svou vlastní firmou.“ Dále uvedl, že spolupráce žalované společnosti „s firmou pí. [redacted] probíhala průběžně a bezkonfliktně“. Z uvedeného vyplývá, že porušování zákazu konkurence jednatelkou [redacted] nebylo příčinou, pro kterou chtěl žalobce ukončit svoji účast ve společnosti. Žalobce začal namítat porušení zákazu konkurence účelově teprve poté, co se mu nepodařilo dohodnout s ostatními společníky na podmínkách ukončení své účasti ve společnosti. Nepožadoval však ukončení konkurenční činnosti ani uplatnění postupu stanoveného pro takový případ zákonem, ale využil této námitky k odůvodnění žaloby na ukončení své účasti ve společnosti rozhodnutím soudu. Za této situace nelze dovodit, že by namítané porušení zákazu konkurence bylo důvodem, pro který nelze na společníkovi spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval, jak to určuje ustanovení § 148 odst. 1 obch. zák.

Proto nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 26. srpna 1997

[redacted]
[redacted]
JUDr. Ivana ŠTENGLOVÁ [redacted]
předsedkyně senátu